

Julius Payer – V ledovém zajetí

bonusový text č. 02

Při dalším postupu jsme táhli kolem malého ostrova, obklopeného vysoko natlačenými ledy. Nazval jsem jej Šanovským ostrovem, podle svého rodiště Šanova u Teplic v Čechách. Ostrůvek byl maličký, ale poměrně vysoký (asi 120 m) a jeho mohutné skály se vyznačovaly krásnou sloupovitou strukturou. Uvnitř mezi jejich strmými stěnami jsme zakopali do sněhového svahu asi metr a čtvrt hluboko zásobu potravin a lihu na dva dny a nějaké části oděvu. Nezatajovali jsme si, že je neopatrné zakládat takové skladiště blízko medvědího doupěte, a velmi jsme litovali, že nedovedeme zahladit své stopy jako liška.

*

Také strava mužstva se skládala převážně z konzervovaného masa, luštěnin a úlovků: měsíčně to byli tehdy průměrně dva medvědi. Jejich pečené maso bylo všeobecně oblíbeno. Naproti tomu vařeným tulením masem se zpočátku pohrdalo, až nouze naši chuť opravila.

Maso ledních medvědů, zvláště starších, je horší než maso hnědých medvědů. Tlapy ledních medvědů jsou požitelné jenom v krajním případě, zatímco tlapy hnědých medvědů se považují za lahůdku. Maso je hrubě vláknité, houževnaté a má příchuť trámu; tím více, čím je tučnější. Je proto nejlépe, když se tukové partie po usmrcení zvířete ihned oddělí. Játra jsou zdraví škodlivá, jak to už poznali Barents a Davis. I my jsme se o tom přesvědčili opatrným pokusem.

*

Ale v Grónsku jeden z našich druhů stěží ušel nejhroznější smrti. 6. března 1870 jsme k večeru seděli v kajutě, naštěstí potichu. Náhle kapitán Koldewey vyskočil, polekalo ho sotva slyšitelné volání o pomoc. Vyřítili jsme se všichni na palubu. Ano, teď k nám zřetelně dolehlo volání dr. Börgena: „Medvěd mne unáší!“ – strašná výzva k jeho záchraně. Byla už tma, neviděli jsme takřka nic. Pádili jsme přes humoky a závěje, náš statečný kapitán vpředu, směrem, odkud zazněl křik. Byli jsme ozbrojeni tyčemi a puškami; těch právě nebylo bohužel dost po ruce. Vypálili jsme do vzduchu ránu k zastrašení. Měla jen částečný úspěch. Medvěd pustil svou oběť a odběhl několik kroků. Potom se ale zase pro nešťastníka vrátil a vlekl ho přes hrbolatý pobřežní led plný útesů. Chtěl dosáhnout vzdálenější rovné plochy. Všechno záleželo na tom, dohoníme-li medvěda dříve, než dosáhne roviny, kde by mohl běžet rychlostí koně, přestože táhl břemeno. Podařilo se. Medvěd se obrátil na okamžik proti nám, ale za našeho rychlého postupu a neustálé střelby se dal na útěk a svou kořist konečně pustil. Vlekl ji už asi tři sta kroků. Brzy se však opodál zastavil a uvažoval co podniknout, až ho kulka poučila, že má nejvyšší čas, aby v útěku pokračoval.

Zvedli jsme ubohého druhu a chtěli jsme ho opatrně nést na loď. Ale po několika krocích se neohrožený Børgen sám postavil na nohy a běžel s námi k břehu. Když se přineslo

světlo, přepadla nás hrůza: medvěd úplně potrhal Børgenovi kůži na hlavě a na různých místech těla; oděv a vlasy byly doslova prosáklé krví. První chirurgický zákrok byl proveden na stole kajuty. Přestože Børgen běžel několik set metrů s lebkou zcela obnaženou při mrazu 25 stupňů, zahojila se mu kůže na hlavě dokonale.

Jak jsme se později dověděli, vracel se Børgen z meteorologické stanice umístěné na pevnině asi dvě stě padesát kroků od lodi. Nebyl od lodi vzdálen více než dvacet kroků, když ho přepadl medvěd, který neslyšně vyskočil zezadu z ledových balvanů. Børgen nemohl použít pušky a pokusil se medvěda zahnat hořící lucernou, ale bez úspěchu.

„Útok byl tak rychlý a neočekávaný,“ vyprávěl potom, „že jsem nevěděl, jak s to vlastně stalo, zdali se medvěd vzpřímil a srazil mne k zemi tlapami, nebo mne obejmul. Podle mé hluboké rány na levém boku by se dalo soudit, že mne srazil, Pak na mne stoupl a první, co jsem ucítil, bylo vnikání zubů do kůže na hlavě. Naštěstí kožešinová kapuce zabránila, aby zvíře dostalo mou hlavu celou do tlamy. Nemohlo ji svými rozevřenými čelistmi obemknout a chrup šelmy jenom skřípavě klouzal po kostech lebky. Medvěd se snažil rozkousnout mi lebku, jak to dělá tuleňům. Moje volání o pomoc ho zřejmě na okamžik zastrašilo, hned se však vrátil a ještě několikrát mne kousl do hlavy. Když uslyšel hluk z lodi, dal se na útěk, mne ale pořád držel zuby za hlavu. Ranami do žeber jsem chtěl medvěda přinutit, aby mne pustil; skočil kousek stranou, ale hned mne znovu uchopil za rameno, pak za pravou ruku v kožešinové rukavici (rukavici rozkousal na cucky), potom za nohu, z které přitom stáhl botu. Vlekl mne přes ledové balvany a závěje a téměř mne uškrtil šálou, kterou měl také v zubech. Po chvíli, jež byla pro mne nekonečná, mne opět nechal padnout na led. A potom jsem zaslechl Koldeweyova slova: „Bohudíky, ještě žije!“

Druhého dne se medvěd zase objevil u lodi.

Vyhublé na kost a hladové toulaly se tyto šelmy tehdy na jaře 1870 v Grónsku podél pobřeží, až loď a přítomnost lidí roznítla jejich touhy do té míry, že naše okolí již neopouštěly. Nakonec se kolem nás shromáždil jakýsi medvědí obkličovací oddíl, který se nerozhodně potloukal před lodí a vyhlížel kořist. Hladová dotěrnost našich divokých sousedů byla tak velká, že se raději vystavovali salvám střelců z lodi, než aby přerušili své procházky poblíž ní. Hrozilo nám i setkání s nimi přímo na palubě. Podle stop ve vysokých závějích u lodi jsme zjistili, že v noci jeden medvěd vylezl až k brlení paluby. Jedině bouřlivý výpad z naší pevnosti, s ručnicemi a kopími, přinášel přechodný klid.

Ale tito tygři ledu si zasluhují také našeho soucitu. Proti mrazům je sice chrání silná vrstva tuku, nepřipraví-li je o ni hladovění. Jejich život je však řetězem svízelných zápasů o jakoukoli potravu. Hnědý bratranec si žije naproti tomu v rajských lesích v záviděníhodném pohodlí. Přesto je ledovému medvědu pohled na ledové pole jeho domova nejmilejší. Na palubě velrybářské lodi *Bienekorb*, kterou jsem v rove 1869 navštívil, měli v kleci medvěda; ulovili ho v moři smyčkou. Medvěd snášel zajetí klidně, měl-li dost žrádla a klec zakrytu tak, aby neviděl na mořský led. Když mu pohyb lodi dovolil nahlédnout ven a on uviděl led, rozzuřil se.